

Tarihten Sayfalar

Abdülhak Hâmid'in doğduğu yalı

Büyük şair hatıralarında doğumunu hakkındaki malumatı şöyle nakletmektedir: (Ben 1268 sâl-i hicrisinde (1) Bebek sahilinde kâin pembe yalıda doğmuşum, ravileri ebeveynim olan bu tarihe nazaran benim hal hazırda yetmiş iki yaşını geçmek, yahut geçirmek üzere bulunduğuma hükmetmek lâzımdır, (2)

Rivayete nazaran büyük bir fırtınaya tesadüf eden tevellüdümden iki sene sonra büyük pederim vefat ettiğinden, o zaman da hanegî bir fırtına olmuş ve allevî bir kıyamet kopmuş, iki yaşında olduğum halde bir kere büyük pederimin bulunduğu odaya götürüldüğümü ve orada ak sakallı bir hayal gördüğümü daima tahattur ediyorum ve dadımın — İşte büyük baban — dediği de hatırlımdadır.

Ondan sonra beş yaşına gelinceye kadar ne yaptığımı bilmiyorum, yahut bilsem de o yaşta bir çocuğun ne yapacağını kim bilmez? Elbette koşup oynayacak veyahut oyuncaklarıyla düşüp kalkacaktır. Yalnız Hüseyinağa namında şalvarlı bir ihtiyar lalam var idi ki elinde taşıdığı bir yemiş sepeti olduğu halde Bebek yalısına gelirken, Akıntıburnunda birderebire ölmüş olduğunu iştmiş idim. Onu biliyorum, fakat şimenin ne demek olduğunu bilmiyordum. Hüseyin ağa bir daha görünmez olmuş, yemiş sepeti de gelmemiş ve Hüseyin ağanın yerinde başka bir lala, bir Ömer ağa görünmüştü... (3)

Bebekte Hekimbaşı sahilhanesi, Abdülhak Hâmidin yetiştiği devirde şairin tarifine göre (Vapur iskelesine hâkim (4) pembe boyalı cesim ve muhteşem bir kâşaneydi.)

Önünden geçenler ona Hekimbaşı yalısı derlerdi. (Yal ve balinde bir ilmi deriyha hissolan bu sahilhanenin kafesli pencerelerinde dindarane bir sükûnet durur, selâmlık tarafında ise tek tük sarıklı efendilerle şalvarlı usaklardan mürekkep bir cemaat bulunurdu.)

Bu büyük pembe yalının yanında ve solunda diğer iki sahilhane daha mevcuttu. Hekimbaşılara ait olan bu sahilhaneler Büyük Yalı, Ortanca Yalı ve Küçük Yalı namlarıyla yâdolunurdu.

Padişah ziyaretlerine, büyük ziyafetlere, ilmi ve edebî sohbetlere sahne olmuş Hekimbaşı sahilhanesi, Şehitlik tepesine kadar uzanan çam, gül ve meyva bahçeleriyle de meşhurdu.

Yabancı seyyahlar Boğaziçinin bu büyük ve güzel kâşanesinden bahsetmişler, ressamlar Hekimbaşı yalısının resimlerini, gravürlerini yapmışlardı.

II. Mahmut zamanında İstanbulda bulunan Moltke, hatıralarında bu yalıyı da anlatmıştı. (Sahilde Bebek koyuna kadar olan gezinti pek dilliriptir. Bebekte güzel çınar ağaçları altında hünkârın bir köşkü, za-

Abdülhak Molla yalısından bugün mevcut olan kısım

Yazan
**Halûk Y.
Şehsuvaroğlu**

rif bir camî, büyük zatların ve ezcümle muhibbim Hekimbaşının yalısı vardır.

Muhibbim gerçel bütün etibbanın başı ise de tababeti katliyen tahsil etmemiştir. Müşarünleyhanım gayet mebzul güllerle dolu fevkalâde lâtif bir bahçesi vardı. Bahçe dağın uzunluğundaki etekte setler üzerinde kâindir. Oradan servi ağaçlıklı bir mezarıstandan geçilip benim başlıca gezinti yerim olan eski bir kaleye kadar çıkarılır...)

Abdülhak Hâmidin çocukluk ve ilk gençlik yılları Boğazlıçın bu büyük ve güzel kâşanesinde bir rüya gibi geçmişti. İlk tahsilini yahda hususî hocalardan ve Bebekte bir mektepte gördü. Sonra kendisini Parise gönderdiler.

Paristeki tahsilinden İstanbul'a döndüğü vakit, çocukluk muhayyilesinde olduğundan, daha fazla büyük görünen Abdülhak Molla yalısı artık ona küçük geliyordu.

(Ben iki sene zarfında artık büyük adam olmuşum. Büyük pembe yalı, muazzam divanhaneleri, salonlar, odalar, bahçedeki setler, havuzlar hep küçülmüş, valideynimden başlayarak evde her kim varsa boyları kısalmış, dadımın vesair cariyelelerin yüzleri buruşmuş görünüyordu...)

Hekimbaşı yalısı, Abdülhak Mollanın oğlu ve Hâmidin babası Hayrullah efendinin Tahran Sefirliğine tâyni üzerine, İstanbuldaki İran Elçisi Hüseyin Han'a kiralanmıştı.

Hayrullah efendi Tahrandaki vefatından evvel yalıyı Sadrazam Mütercim Rüştü Paşaya sattı. Bu suretle Abdülhak Hâmidin doğduğu yalıda yeni sahibi zamanında da bazı mühim tarihi hadiseler cereyan etti. Abdülâzızın tahttan indirilmesi müzakerelerinden bazıları Sadrazam Rüştü Paşa ve arkadaşlarıyla beraber bu yalıda yapılmıştı.

Hekimbaşılardan pembe kâşanesi Rüştü Paşadan da Cevdet Paşaya geçmişti. Cevdet Paşa da sahilhaneyi bir müddet sonra II. Abdülhamidin mabeyincilerinden Faik Beye sattı.

Kazaskerlerin, siyâsilerin, âlimlerin ikamet ettiği bu güzel sahilhanenin Faik Beyden sonra son sahibi II. Sultan Abdülhamidin kerimelerinden Ayşe Sultan oldu. Yalı sultana geçtikten sonra yıktırıldı ve yerine yeni bir bina yapılmak istenildi ise de tahakkuk edemedi.

100 sene evvel Türk edebiyatının büyük dehâlarından Abdülhak Hâmidin doğduğu pembe yalının yerinde bugün küçük bazı binalarla, Hekimbaşı sahilhanesinin sonundaki eski dairelerinden biri bulunmaktadır.

Eski Hekimbaşı yalısı cadde üzerinde kâindi. Ve yalının tam ortasında büyük bir kapısı vardı. Buradan selâmlık tarafına girilirdi. Yalının harem kapısı Bebek iskelesinin karşısına rastlardı. Bu küçük kapıdan ufak bir bahçeye geçilir ve buradan da binanın bir kapısıyla büyük harem sofasına dahil olunurdu.

Bu sofada deniz tarafında mütaaddit pencerelerle, büyük bir oda bulunuyordu. Sofanın bahçe tarafında da mütaaddit odalar, bir koridor ve kalfalar daresi vardı.

Cevdet Paşa zamanında deniz üstündeki baştaki oda, büyük hanımefendinin misafir odasıydı. Üst kat sofadaki deniz tarafındaki oda da Fatma Aliye hanıma aitti.

Yalının tam ortasında büyük kapı selâmlık kapısıydı ve buradan doğrudan doğruya binaya, mermer bir taşlığa girilirdi. Taşlığın sol tarafındaki çifte bir merdivenle yukarı selâmlık sofasına çıkılırdı. Burada büyük odalar vardı. Zülveciye sofası ismiyle anılan salonun bir tarafında selâmlık, di-

(1) Bay Emin Âli Çantı, Abdülhak Hâmidin 2 ocak 1852'de doğduğuna dair yeni bir vesika yayınlamıştır.

(2) Abdülhak Hâmit bu hatıralarını 1924'te yayınlamıştır.

(3) İkdâm, Abdülhak Hâmidin hatıraları, sene 1924.

